

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ КАПІТАЛІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

В.Л. Янчевський, старший викладач кафедри фінансів і аудиту
Житомирський національний агроекологічний університет

Розкрито теоретичні підходи капіталізації підприємств, обґрунтовано основні напрями її здійснення. Відображено економічні важелі регуляторного характеру з прискорення темпів капіталізації.

Постановка проблеми. Ринкові перетворення підтверджують тезу про підприємства як основні суб'єкти ринку, фінансове

забезпечення розвитку яких відбувається за рахунок використання не тільки власних, але і залучених з різноманітних джерел коштів. Експерти засвідчують необхідність активного розвитку ринку капіталу, функціонування якого обмежується проблемами стосовно і попиту, і пропозиції [1].

Тому актуальними стають дослідження, спрямовані на визначення сутності та шляхів капіталізації підприємств, а також обґрунтування вибору економічних теорій щодо вирішення даних питань, що є метою даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз останніх досліджень і публікацій дає змогу визначити вчених - економістів, які в своїх роботах приділяли увагу процесам капіталізації як одного з факторів збалансованого розвитку сільськогосподарських підприємств: В.Г. Андрійчук, М.Я. Демяненко, П.Т. Саблук та ін. Проте дослідження базувалися здебільшого на визначенні проблем визначення рівня аграрного виробництва в цілому.

Мета дослідження полягає у необхідності теоретичного обґрунтування процесу капіталізації для збалансованого розвитку сільськогосподарських підприємств.

Виклад основного матеріалу. Термін «капіталізація» (capitalization) має різні трактування:

- ринкова вартість компанії, розрахована шляхом множення біржової ціни акції на кількість акцій, що знаходяться в обігу [2];
- ринкова вартість компанії, розрахована множенням загальної кількості акцій даного емітенту на середню ціну кращих котирувань акції на купівлю-продаж [3];
- використання частини додаткової вартості на розширення виробництва;
- процес вкладення частини прибутку в цінні папери й одержання прибутку на них у формі відсотка.

Капіталізація, або капіталізована додаткова вартість, формувала фонд капіталістичного накопичення, що на початковій стадії розвитку капіталізму використовувався частіше усього для придбання додаткових інструментів виробництва і робочої сили. У сучасних економічних умовах цей фонд також використовується для розвитку науки, одержання нової інформації, впровадження нових форм і методів організації виробництва, продуктивних сил [4].

- переведення знов сформованих прибутків (або певної їхньої частини) у капітал. Найбільш поширеними операціями капіталізації прибутків є: капіталізація чистого прибутку (направлення певної її частини на виробничий розвиток); капіталізація чистого грошового потоку від інвестицій (його напрям на реінвестування); капіталізація

суми депозитного відсотка (напряма на приріст депозитного внеску); капіталізація дивідендів (шляхом здійснення дивідендних виплат у формі нових акцій).

Таким чином, термін «капіталізація» використовується для характеристики досить різних явищ та може характеризувати: збільшення власного капіталу за рахунок «власних нагромаджень, позик банків, позик на фінансових ринках, бюджетного фінансування та ін.» [4, с. 730]; спосіб розподілу й використання прибутку, що має на меті розвиток підприємства; обліковий метод визнання витрат в якості активів; вартість чистих активів організації або суму акціонерного капіталу; метод визначення вартості майна по його прибутковості; перетворення доданої вартості в капітал.

Існування чисельної кількості підходів до визначення сутності терміну «капіталізація» потребує проведення ґрунтовних теоретичних, методологічних, методичних і практичних досліджень з метою виявлення сутності і закономірностей функціонування та розвитку суб'єктів господарювання – агентів ринку в умовах перехідної економіки.

Фінансовий ринок України нині не виконує свої основні функції: реальний сектор відчуває постійну потребу в інвестиціях, проте вона не покривається внутрішніми джерелами; існують суттєві бар'єри перетікання капіталу між секторами і галузями економіки. Нерозвиненість секторів фінансового ринку, слабкість державного регулювання спричиняють бар'єри входу на ринок для інвесторів (вкладників). Склалося протиріччя між надмірною масою фінансових ресурсів на фінансовому ринку і нестачею інвестиційних ресурсів в реальному секторі. Все це зумовило появу бар'єрів між реальним сектором та фінансовим ринком, що в кінцевому підсумку виливається у високі трансакційні витрати підприємців та інвесторів (вкладників). Причинами цього є слабкість державного регулювання, неефективність корпоративного управління, інфляція, відсутність конкурентоспроможних на світовому ринку структур.

Все більший розрив фінансового капіталу та реального сектора економіки обумовлює негативні наслідки для суб'єктів господарювання та забезпечення їх капіталізації. Це є актуальним для країн з перехідною економікою. Фінансовий ринок стихійно, сам по собі, не може позитивно впливати на економіку. Досягнення суттєвих рівнів капіталізації економіки потребує вирішення таких завдань:

- дослідження причин та наслідків злиття, поглинання, реструктуризації підприємств і корпорацій;
- стимулювання перетоку капіталу із сфери фінансових операцій на поповнення основного та оборотного капіталу шляхом випуску цінних паперів;

- стимулювання притоку вітчизняних та іноземних інвесторів на українські підприємства;
- створення на державному рівні умов для нагромадження і перетворення заощаджень в інвестиції;
- забезпечення міжгалузевого переливу інвестиційних ресурсів;
- реалізація функції мобілізації коштів для реального сектора шляхом підвищення стійкості фінансового ринку, розвитку фінансових інституцій та фінансових інструментів;
- розвиток колективних інвесторів, створення надійних інструментів зберігання, в першу чергу доступних основній масі населення.

Реалізація цих заходів покращуватиме інституціональне забезпечення структурних перетворень, взаємодію фінансового і реального секторів економіки.

Наукове обґрунтування визначення шляхів капіталізації підприємств, конкурентоспроможних на внутрішньому і зовнішньому ринках, потребує застосування інструментарію інституціональної, еволюційної та ортодоксальної економічних теорій [10, 11].

Висновок. Таким чином, відокремлення різних, але взаємопов'язаних внутрішніх і зовнішніх рівнів підприємств дає можливість застосувати комплексний підхід до вирішення проблеми забезпечення капіталізації та конкурентоспроможності підприємств на внутрішньому і зовнішньому ринках. Це стосується ринково орієнтованого підходу, ресурсного, ціннісного, з позиції груп інтересів тощо. Еволюційний підхід може стати інноваційною теорією для підприємств.

Список використаних джерел

1. Ринок капіталу в Україні: рекомендації для збільшення пропозицій та попиту // Німецька Консультативна Група при Уряді України / www.ier.kiev.ua.
2. <http://www.stockportal.ru/main/invest/stocks/general/kapit>.
3. Барановский А. Недокапитализированная экономика // Зеркало недели. – 2003. – № 42 (467).
4. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1 / Редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр «Академія», 2000 – 864 с.
5. Григорьев В.В. Характеристика методик доходного подхода. Метод капитализации дохода // Городская собственность. – 1999. – № 4 (20). – С. 9-12.
6. Словник сучасної економіки Макміллана.– К.: АртЕК, 2000. – 640 с.
7. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – М.: ИНФРА-М, 1999. – 479 с.

8. Жаліло Я.А. Економічна стратегія держави: теорія, методологія, практика. – К.: НІСД, 2003. – 368 с.
9. Корнійчук О. Формування конкурентоспроможного фондового ринку України в контексті європейського досвіду // <http://www.soskin.info/ea.php?pokazold=20051113&n=11-12&y=2005>.
10. Лупенко Ю. Акціонерний сектор вітчизняної економіки // Економіка України. – 2005. – № 1. – С. 42-46.
11. Маевский В. О взаимоотношении эволюционной теории и ортодоксии // Вопросы экономики. – 2003. – №11. – С.4-14.
12. Управление эффективностью производства / Под ред. проф. С.Я. Салыги. – Запорожье: ООО «Юлик, ЛТД», 2004. – 376 с.